

The making of Biodiversiteit: soortenrijkdom in de collectie

Shirley Jaarsma [educatief medewerker, Natuurhistorisch Museum Rotterdam; jaarsma@hetnatuurhistorisch.nl]

▲ Overzicht van de nieuwe vaste presentatie 'Biodiversiteit' (Jaap van Leeuwen)

onze depots genoeg en toonbaar materiaal te vinden? Op basis hiervan is op een plattegrond een indeling gemaakt, en besloten hoeveel ruimte elke groep krijgt. Natuurlijk zouden we met elke groep vele kasten willen vullen, maar helaas moest er gekozen worden. Zo is er maar beperkt ruimte geschonken aan schimmels, aan sommige plantengroepen en aan rond- en platwormen, maar de vogels en zoogdieren hebben vanwege hun uiterlijke variatie binnen de klasse en hun aantrekkelijkheid voor de gemiddelde bezoeker, meer ruimte gekregen. Desalniettemin zijn ook de ongewervelden goed vertegenwoordigd. De diverse groepen zijn in dezelfde volgorde gepresenteerd als in het cladogram. Zo kan men helemaal links in de tentoonstelling de sponzen en neteldieren bewonderen, gevolgd door een grote diversiteit aan geleedpotigen, waarna de rondwormen, platwormen, weekdieren en ringwormen volgen. De reeks links van de ingang wordt afgesloten met de stekelhuidigen, waarna rechts verder wordt gegaan met de chordaten. Hier is dus een grote variatie aan manteldieren, prikken, kraakbeenvissen, beenvissen, amfibieën, zoogdieren, reptielen en vogels te zien. Om de bezoeker niet het idee te geven dat de mens het eindproduct van evolutie is, is er bewust voor gekozen om de zoogdieren eerst te laten zien, en te eindigen met de reptielen en vogels.

Het is zover! De nieuwe vaste tentoonstelling Biodiversiteit is klaar. De zaal waarin de tentoonstelling 'wereldNatuur' 16 jaar lang te zien is geweest, was afgelopen zomer aan de beurt voor een grondige herindeling rond het thema Biodiversiteit - de verscheidenheid aan levensvormen op aarde. Er zijn nu bijna twee miljoen plant- en diersoorten beschreven. Het werkelijke aantal soorten wordt echter geschat tussen 3 en 30 miljoen. Deze verscheidenheid aan levensvormen bestaat uit de variatie in alle soorten planten, dieren, schimmels en micro-organismen. Met dit altijd actuele en voor iedereen belangrijke thema konden we de grote diversiteit aan objecten uit de eigen collectie laten zien en de museumbezoeker bewust maken van de enorme soortenrijkdom in de natuur. De bestaande collectie is, samen met aanvullingen uit het depot, letterlijk en figuurlijk in nieuw licht gezet.

De nu levende soorten

Ter introductie op de tentoonstel-

ling hangen bij binnenkomst twee grote tekstborden die uitleg geven over wat biodiversiteit nu precies is, hoe die grote soortenrijkdom in de biologie geordend wordt en wat de termen stam, klasse en soort betekenen. Samen met een vereenvoudigd cladogram wordt ook de verwantschap tussen de verschillende stammen en klassen duidelijk. We laten een veelheid aan soorten zien van de meest bekende stammen en klassen uit het dieren- en plantenrijk. De presentatievormen zijn al even divers als de soorten: opgezet, opgeprikt, gedroogd of opgepot in alcohol. In de tentoonstelling hebben we ons beperkt tot de nu levende soorten, de huidige biodiversiteit. Fossielen zijn elders in het museum te zien.

Indeling: grote variatie

De voor het algemene publiek meest bekende en aantrekkelijke stammen (en vanaf de chordaten ook klassen), hebben een plekje in de vitrines gekregen. Hierbij is ook praktisch gekeken: van welke groepen is in

▲ De afdeling vissen. (Jaap van Leeuwen)

▲ Bloemmodel met herbariumblad.
(Jaap van Leeuwen)

▲ Grote zoogdieren. (Jaap van Leeuwen)

▲ Bekersponzen en andere ongewervelden.
(Jaap van Leeuwen)

Licht en inrichting

De tentoonstelling wereldNatuur was vrij donker en vol. In de nieuwe indeling moesten de objecten meer licht en ruimte krijgen. Hiervoor werd een eenvoudige oplossing gevonden die in het beperkte budget paste. In uitgefreesde sleuven in de houten tussenwanden van de bestaande kasten werden tl-buizen geplaatst. Met een melkwit plexiglasplaatje ervoor geeft dat het gewenste effect: helder en diffuus licht.

De grote zoogdieren die her en der in het museum stonden, hebben ook een mooie nieuwe plek. Zo kwam tijger Boris uit zijn vertrouwde hoekje onder de trap vandaan, verhuisde Huma de wolf een verdieping naar beneden en mocht de miereneter vanaf de hoge kast naar een plekje in de spotlights. Met sokkels van verschillende hoogten is een mooi podium gemaakt waarop deze en andere zoogdieren een prominente plek hebben gekregen. Links in de zaal werd een zeshoekig plateau gebouwd, zodat ook onze grote bektersponzen en verschillende grote alcoholpreparaten van krabben, kreeften en koppotigen de bezoeker opvallen. In de kasten eromheen kon een groot aantal vlinders en schelpen mooi gepresenteerd worden.

Na al het bouwwerk en het op papier uitdenken van de tentoonstelling, startten we begin september met het inrichten van de vitrinekasten. Bijna de hele museumstaf heeft geholpen om het stof van jaren van de dieren en glasplaten te zuigen en te poetsen, en om bijna 100 alcoholpreparaten die altijd in het depot hadden gestaan, in mooie cilinders

over te potten en met kraakheldere alcohol te verversen. Standaardjes om objecten op te plaatsen werden besteld, plexiglasplaten om herbariumbladen tussen te doen werden opgehaald en in elkaar geschroefd. Selecties werden gemaakt van vogels en zoogdieren die niet meer in de nieuwe opstelling te zien zouden zijn, planken waar dieren op stonden werden geschilderd, ongeregistreerde museumstukken werden zoveel mogelijk gedetermineerd, afzetzpalen en koorden voor de grote zoogdieren werden gekocht. Uiteindelijk kon daarmee het echte inrichten beginnen.

Niet alles wat we wilden laten zien hadden we zelf in huis. Om de plantenpresentatie gevarieerder te maken, hebben we van het Universiteitsmuseum Utrecht diverse antieke plantenmodellen geleend, waarbij we uit eigen bezit een mooi herbariumblad konden laten zien. Met bruijklenen van platwormen en rondwormen van Naturalis konden we ook deze groepen de nodige aandacht geven.

Informatie

Om de bezoeker meer informatie te geven over biodiversiteit is in deze tentoonstelling bij elke groep een tekstbordje te lezen met daarop het aantal bekende soorten, de grootte, hun habitat en de algemene bouw van de groep. Zo is te lezen dat er meer dan 1,2 miljoen soorten geleedpotigen bestaan, dat platwormen 20 meter lang kunnen worden en dat de naaktzadigen ook in zeer hete, droge of koude gebieden voorkomen. Tot slot is ook de ecologische rol die de soorten binnen de groep spelen vermeld, dit om de

bezoeker te laten zien dat die enorme soortenrijkdom in de natuur een rol heeft. Niet per se voor de mens, maar wel voor het voortbestaan van andere soorten of ecosystemen.

Alle tekstborden bij deze tentoonstelling zijn ook van een Engelse tekst voorzien. Daarnaast heeft elke groep een eigen silhouet gekregen, volgens de nieuwe huisstijl van het museum. Om de soort aanduiding voor de bezoeker duidelijk te maken, is elk object in Biodiversiteit voorzien van een nummer dat correspondeert met een nummer op een raamsticker op elke kast. Na diverse proefjes is gekozen voor een melkwitte raamsticker, waarop de soortnamen in het Nederlands, Latijn en Engels te lezen zijn.

Reacties zijn positief

Al met al bleek de inrichting van een nieuwe zaal een flinke en vooral uitdagende klus, waaraan bijna iedereen in het museum wel een steentje of steen heeft bijgedragen. Gelukkig zijn de eerste reacties van de bezoekers positief. Er wordt vaak goed de tijd genomen om de diverse soorten planten, dieren en schimmels te bekijken en daar de juiste naam bij te zoeken. Met enthousiaste bezoekers die iets meekrijgen van de enorme soortenrijkdom op aarde en onze veelzijdige collectie kunnen we spreken van een geslaagde nieuwe, vaste tentoonstelling. ◀

De herinrichting van de vaste tentoonstelling Biodiversiteit werd financieel mogelijk gemaakt door de Stichting Vrienden van Het Natuurhistorisch.

▲ Silhouetten van de belangrijkste groepen planten, schimmels en ongewervelde dieren. (Jaap van Leeuwen)